

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

potom Schwarz a r. 1865 učitel Gottlieb. Modlitebna trvala do r. 1912. Za války světové byli nastěhováni do budovy polští Židé a r. 1919 prodána byla tamnímu obchodníkovi Wohlmuthovi.

V RABÍ

byla v 15. a 16. století osazena Židy hlavně ona část, které nyní říkají Hradčany. Židé se tam věnovali ponejvíce obchodu. Pod hradem měli také svoji modlitebnu a školu. Za Jana Půty ze Švihova a Riesenberka, majitele Rabí a nejvyššího sudí byl ke konci 15. stol. žid. rabín rábský zároveň i vrchním rabínem kraje prácheňského. Ještě v letech 70. a 80. století 19. se Židé z celého okolí scházeli v rábské modlitebně. Ta byla v č. 102, nyníjším to majetku Teresie Kibicové. Zmíněná leta 70. a 80. znamenají zároveň znatelný úbytek Židů v R. Snad stavba dráhy Horažďovice—Domažlice způsobila pokles podomního obchodu a Židé vystěhovali se do měst ba i do Ameriky. Poslední z Rabí se odstěhovali David, Lažanská a Bernard v letech 1890—1900.

Na severozápadním svahu vápencového kopce, na němž trní kolosální zříceniny hradu R., posud se nachází opuštěný žid. hřbitov, plný charakteristických pomníků z bílého vápence. Celý hřbitov působí ve své opuštěnosti dojmem velice melancholickým. Několik málo novějších pomníků ukazuje, že na hřbitově se pohřbívalo ještě před nedávnými časy. Tak Simon Seidl pohřben r. 1889, Ludmila Theinerová r. 1894, Barbora Lažanská a Benjamin Seidl r. 1899. Posledně pohřben tam Karel Fürth ze Žichovic r. 1900 a jeho dcera Marta r. 1901.

Posud jest v živé paměti kantor, který vedle vyučování ve 2. polovici 19. stol. obstarával i obřady v modlitebně a vedl bohoslužby za účasti starých Židů. Židovská mládež vyučovaná původně ve škole vlastní, navštěvovala po r. 1850 již veřejnou školu obecnou, kde tvořila samostatné oddělení. V žid. škole se potom učilo již jenom náboženství a hebrejštině. Škola byla vedle modlitebny v č. 99 a byt kantora v č. 102. Dnes tedy tvoří původní židovský dům tři samostatná čísla. Poslední žid. uč., jehož jméno si již pamětníci těch dob nepamatují, odstěhoval se z R. do Klatov před 55—58 lety. Poslední Žid odešel z R. r. 1899.

R. 1897 vybidlo okresní hejtmanství ve Strakoncích N. O. Ž. v H., aby zjistila veškeré jmění bývalé obce žid. v Rabí. Protokol o tom sepsaný ukazuje, že jmění rábské obce pozůstává z kostelní budovy, hřbitova, oltáře v kostele, osm rouch starých, jednoho roucha nového, tři biblí na pergamenu, stříbrného přívěsku, dvou stříbrných korunek a dvou stříbrných ručiček k ukazování při čtení v bibli, potom hotovosti 100 zl. na knížce spořitelni a pohledávky 250 zl. za odprodáný dům čp. 100. Jmění všechno přešlo od té doby na náb. obec horažďovickou. Méně toho bylo ve Slatině, kdež jediným cenným objektem byla budova kostelní, v níž toho času (1897) přebývali dva úplně chudí Židé. Pravda, převzat byl též oltář se 4 rouchy, 3 pergamenové bible, 4 modlitební knihy a 3 lustry.

Z novější kroniky Židů v Horažďovicích.

Paradoxní fakt jest, že snáze bylo najít doklady o životě Židů v H. v předchozích staletích nežli dokumenty o nich v stol. 19. Jest to ovšem způsobeno i tím, že novodobý archiv obecní (od r. 1800) není dosud registrován, takže ho nelze ke studiu pro krátkost času použít. Znamenalo by to pročísti tisíce listin a shledávati zrnko k zrnku. Možno tudíž podati stručně jen to, co se jinak z autentických pramenů sebrati dalo.

Jak již ve II. dílu této studie bylo napsáno, měli Židé horažďovičtí jakési ghetto v ulici nyní zvané Prácheňské. Ještě před 40—50 lety byla tam řada domů v jejich držení. Tak dům, nyní zvaný u Červených, patřival Bernardu Spirovi, dům u Vítovců Samueli Berglerovi, nyníjší „Schul“ býval dům rodiny Arnsteinů, dům u Karasů patřival Duschnerovým, dům u Metličků byl v držení slepého sklenáře Adlera, později Abrahama Steinera. To všechno jsou domy v bezprostředním sousedství synagogy a školy. Žid. škola nepochybně bývala v H. v 17. věku, jak záznam z r. 1649 ukazuje. Za doby Marie Terezie byla to škola německá a takovou zůstala až do r. 1899, kdy odešel odtud poslední její německý správce, učitel Alexander Baum. Také druzí učitelé za Bauma se na této dvoutřídní škole vystřídali: Emanuel Mauthner, Salomon Säger, Gustav Glaser, Gustav Weiner a Rosa Fischlová. Češtině vyučovali z veřejné obecné školy denně od 11 do 12 hodin učitelé Jan Karas a Ant. Pánek. S učiteli obnovovala ž. o. smlouvu vždy po 3 letech, vzdání se místa předcházetí musila půlletní výpověď. R. 1897 měl správce Baum na příjmech 750 zl., učitelka Fischlová 515 zl. a rb. M. Friedmann 830 zl. Po odchodu Baumově r. 1899 byl prvním českým učitelem na zmíněné škole Julius Urbach, po něm r. 1901 Josef Kraus a od r. 1901 do 1902 Otokar Kraus. Žáků bývalo kolem 40. Náboženství i zpěvu vyučoval po všechna léta na německé i české škole rb. Martin Friedmann. R. 1902 byla škola uzavřena a žáci přiděleni dle věku jednotlivým třídám veřejných škol obecných a měšťanských.

Kostel, stávající v bezprostředním sousedství starého hřbitova, jest nepochybně tak starý jako hřbitov, na němž nejstarší náhrobní kámen jest z r. 1684. Přesných dokladů o stáří kostela není. Také nevíme, jak původně vypadal, protože r. 1868 při velkém požáru H. vzal za své a byl znovuzbudován v tom rozsahu, jak se jeví dnes. R. 1901 byly provedeny některé vnitřní adaptace, jimiž byl hodně pozměněn vnitřek. Před 30 lety bylo totiž oddělení pro ženy zařízeno v podobě kůru na dřevěných sloupech. Bylo malé, nízké a nebezpečné v případě požáru. Proto zmíněného roku, kdy H. byly opatřovány elektrickým osvětlením, byla zavedena elektrina též do kostela a místo kůru zřízena část amfiteatrálně stoupající po stupních 15 cm zvýší. Není bez zajímavosti, že vnitřní zařízení kostela dostalo se tam z velké části ze zrušeného vídeňského kostela polských Židů, kteréžto zařízení koupil tehdejší horažďovický obchodník Jakub Kohn, zvaný Kladrubák. Za války světové zrekvírováno bylo v kostele krásné měděné umyvadlo a osmiramenný svícen o průměru 1½ m. Pěkné desatero bylo při adaptaci kostela pořízeno v leptaném skle firmou F. Křížík v Praze dle návrhu rb. Friedmanna.

Jako i jinde po Čechách byla za Rakouska n. o. ž. v H. v řízení oficiálním německá. Avšak r. 1885 byl zvolen za představeného této obce pokrokový muž Eduard Münz, výrobce lihovin, který při prvním zasedání obce prohlásil: „My Židé žijeme zde v úplně českém kraji a nemáme zájmu na němčině. Činím návrh, aby obec v úředním jednání užívala jazyka českého a také modlitby v kostele, při pohřbech i náhrobní nápisy byly české.“ Návrh byl přijat a tak zavedena v jednání čeština. Jisté obtíže tomu ovšem byly kladeny se strany tehdejších úřadů, takže na př. teprve po 10 letech bylo povoleno rak. úřady vésti matriku po česky. Uvádíme zde i ostatní členy tohoto prvního výboru, který úřadoval česky. Byli to: Jakub Kohn, obch., Heřman Katz, obch., Heřman Steiner, obch., Jakub Porges, obch., Marek Kohn,